

1300 λέξεις για την πολιτική συγκυρία (και τον προσανατολισμό μέσα σε αυτήν)

Η συντακτική ομάδα της Βαβυλωνίας δεν συμμερίζεται αναγκαστικά τις προτάσεις του αρθρογράφου όπως συνοψίζονται στις δύο τελευταίες παραγράφους. Κρίνουμε ωστόσο πως η εκτίμηση και ανάλυση της τρέχουσας πολιτικής συγκυρίας είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα κι εύστοχα και για αυτό τον λόγο προχωρούμε στην δημοσίευση του άρθρου.

του Κωνσταντίνου Λαμπράκη

Μεγάλο τμήμα της αρθρογραφίας και των αναρτήσεων στα social media ερμηνεύουν το όργιο της καταστολής και την επιχείρηση ανάσχεσης των δημοκρατικών κεκτημένων είτε ως ένδειξη κυβερνητικού πανικού, είτε ως προσπάθειες αποπροσανατολισμού από την αποτυχία διαχείρισης της πανδημίας. Νιώθω να μην με πείθει αυτή η ανάγνωση της πραγματικότητας, κυρίως γιατί θεωρώ πως τα τελευταία συμβάντα δεν αποτελούν (δυστυχώς) τόσο συγκυριακές ή στην ροή των γεγονότων επιλογές, αν και γενικά είναι σωστό πως η συγκυρία πάντα εισφέρει στην δυναμική αλληλεπίδραση, αλλά αντανακλούν ένα στρατηγικού τύπου προσανατολισμό της κυβέρνησης.

Ξεκινώ από μια εκτίμηση που δεν θεωρώ πως είναι πολύ μακριά από την πραγματικότητα και μάλλον αποτελεί βασική διαπίστωση στο επιτελείο του Πρωθυπουργού: Αν κάνεις μια έρευνα σήμερα τυχαία στο δρόμο και σταματήσεις 10 ανθρώπους, οι 6 με 7 θα σου δηλώσουν πως διαφωνούν (σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό) με την διαχείριση της πανδημίας και την αστυνομοκρατία και οι 3 με 4 θα σου πουν πως γενικά συμφωνούν ή τέλος πάντων δεν φταίει η κυβέρνηση. Αν, συνεχίζοντας την έρευνα, ρωτήσεις όσους διαφωνούν τι θα ψηφίσουν στις επόμενες εκλογές, η απάντηση που θα λάβεις θα καλύπτει μεγάλο φάσμα, που θα

ξεκινάει από το «δεν θα ψηφίσω», «κανέναν» έως 6 με 7 διαφορετικές κομματικές επιλογές. Αντίθετα, για τους λιγότερους που συμφωνούν (ή δεν έχουν πρόβλημα) με την πολιτική της κυβέρνησης το εύρος των επιλογών θα είναι πολύ πιο περιορισμένο και κυρίως συγκεντρωμένο γύρω από την επιλογή της ΝΔ.

Κατά συνέπεια, να το πρώτο πρόβλημα που πρέπει να λάβουμε υπολογίσουμε: Σύμφωνα με την δεδομένη εκλογική κοινωνιολογία, την οποία ενδιαφέρει το επιτελείο του Πρωθυπουργού (και είναι ένα πεδίο πιο στενό από την πολιτική κοινωνιολογία που τείνουμε να σκεφτόμαστε εμείς) η κυβέρνηση διαθέτει μια ευελιξία κινήσεων ακριβώς γιατί υπάρχει μια πολιτική συσπείρωση γύρω της, που το αντίπαλο -και ετερογενές- μπλοκ δε διαθέτει. Γιατί συμβαίνει αυτό; Εδώ χρειάζεται να βάλουμε στην εξίσωση την πολιτική στάση της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Για τον ΣΥΡΙΖΑ αποτελεί στρατηγική επιλογή να λειτουργήσει αντιπολιτευτικά σε ένα πλαίσιο περιορισμένων προσδοκιών προς το εκλογικό του σώμα (το υπαρκτό και το δυνητικό) ούτως ώστε να μην εγκλωβιστεί πάλι στην ατραπό του 2015: Μεγάλες κοινωνικές προσδοκίες από την εκλογική του νίκη, οι οποίες ναι μεν του παρείχαν δυναμική αλλά περιορίζανε το εύρος των ελιγμών του στην κυβέρνηση και όταν διαψεύστηκαν οδήγησαν στην ταχεία πτώση της επιρροής του. Αυτή η στρατηγική έχει επισημανθεί και στην σχετική επιστημονική βιβλιογραφία: Συμβολές στο πεδίο της πολιτικής επιστήμης[i] επισημαίνουν πως τα καρτελοποιημένα κεντροαριστερά κόμματα, τα οποία πολιτεύονται σε ένα περιβάλλον νεοφιλελεύθερης και μεταδημοκρατικής σύγκλησης, τείνουν στην στρατηγική των «χαμηλών προσδοκιών» ως την μόνη διέξοδο για να κυβερνήσουν δίχως να εγκλωβιστούν στις προσδοκίες του εκλογικού τους σώματος (ένα πρόβλημα που τα κεντροδεξιά κόμματα δεν αντιμετωπίζουν, καθότι οι πολιτικές της νεοφιλελεύθερης σύγκλησης είναι πιο κοντά στον ιδεολογικό τους πυρήνα). Με πιο απλά λόγια, ο ΣΥΡΙΖΑ αναμένει την φθορά της ΝΔ ώστε να φαντάζει ως μόνη (ρεαλιστική) λύση μια κεντροαριστερή διακυβέρνηση (πιθανά με το ΚΙΝΑΛ), όχι βέβαια με την προοπτική

μιας πολιτικής τομής, αλλά ως «ηπιότερη» διακυβέρνηση, ανάχωμα στην κοινωνική όξυνση (μια a la Balkan Biden εκδοχή; ένα μοντέλο Ισπανίας;). Ποιο είναι το κενό εδώ; **Όλα αυτά δεν παράγουν ούτε ενθουσιασμό, ούτε συσπείρωση και αν αυτή παραχθεί θα είναι μόνο παραμονές των εκλογών, όπως στις εθνικές εκλογές του 2019 που η επέλαση της ΝΔ συγκράτησε τα ποσοστά του ΣΥΡΙΖΑ.**

Επιπλέον, χρειάζεται να έχουμε καθαρό πως η ΝΔ δεν είναι ούτε Όρμπαν, ούτε Τράμπ. Δηλαδή, δεν βρίσκεται σε ρήξη με κάποιες από τις κυρίαρχες τάσεις του ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πλαισίου σύγκλησης και συναίνεσης, ούτε δημιουργεί παραφωνίες. Αντίθετα, ειδικά για την ευρωπαϊκή κεντροδεξιά, αποτελεί ένα ενδιαφέρον πείραμα όπου: (α) στις κρίσιμες πλευρές της μεταδημοκρατικής σύγκλησης συμπεριφέρεται με τον συναινετικό τρόπο που θα αναμενόταν από ένα συστημικό κόμμα της ευρωπαϊκής περιφέρειας να συμπεριφερθεί: τήρηση των δεσμεύσεων και συμφωνιών, γεωπολιτικός ρεαλισμός, στάση που δεν δημιουργεί προβλήματα στις συμμαχίες και της ολοκληρώσεις (βλ. κοινό πλαίσιο οικονομικής πολιτικής, ελληνοτουρκικά, προσφυγικό) την ίδια στιγμή που (β) στις διαστάσεις που δεν εμπίπτουν στις ανάγκες της παγκοσμιοποιητικής σύγκλησης ακολουθεί μια ξεκάθαρα «partisan» (πολιτικά και ιδεολογικά χρωματισμένη) πολιτική, η οποία την διασφαλίζει (προς το παρόν) από το μεγάλο πρόβλημα των συστημικών κομμάτων στην περίοδο της μεταδημοκρατίας: Την «ριζοσπαστική πλαγιοκόπηση» (radical flank effect) από κόμματα στα δεξιά (ή στα αριστερά) των κατεστημένων κομμάτων, ακριβώς επειδή λόγω της μεταπολιτικής σύγκλησης τα κυρίαρχα κόμματα σταματούν να εκπροσωπούν το παραδοσιακό τους ακροατήριο, εφόσον αρκετές πολιτικές τείνουν να «από-πολιτικοποιούνται» και να «από-χρωματίζονται». Κατά συνέπεια, ο Κυρανάκης, ο Μπογδάνος, η Λατινοπούλου και λοιπά φρούτα δεν είναι πολιτικά αφελής – ή τουλάχιστον όσο πιστεύουμε πως είναι. Παρεμβαίνουν και πολιτεύονται σκόπιμα έτσι, επιχειρώντας να αποκτήσουν εσωκομματικό «leverage», προσφέροντας εκπροσώπηση. Την παραπάνω κατάσταση επιβοηθά σημαντικά και η πολιτική σχολή του «Μητσοτακισμού», όπου

βασικό της χαρακτηριστικό, από τα χρόνια του Κωνσταντίνου, είναι η πεποίθηση πως η «προσήλωση στο σχέδιο» και η «πολιτική πυγμή εναντίον του όχλου» είναι αυτή που εξασφαλίζει την πολιτική επιτυχία.

Ωστόσο, το γεγονός πως ακολουθείτε αυτή η πολιτική της αυταρχοποίησης και της ανάσχεσης του δημοκρατικού κεκτημένου της μεταπολίτευσης επισημαίνει πως υπάρχει και ένα τμήμα της κοινωνίας που την χειροκροτεί και νιώθει πως εκπροσωπείται. Και αν ο κορμός του είναι το παραδοσιακό μπλοκ της (αντικομμουνιστικής) δεξιάς, του οποίου οι ιστορικές ρίζες φτάνουν στον ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο (άρα έχουμε να κάνουμε με μια εδραιωμένη ιστορικά κατάσταση) σημαντική συμβολή έχει και το «ακραίο Κέντρο», το οποίο εισέφερε ένα (μειοψηφικό αλλά όχι μικρό) τμήμα του πάλε ποτέ «αντιδεξιού» κοινωνικού χώρου, το οποίο εκφράστηκε κυρίως μέσα από τις εκδοχές του ύστερου, εκσυγχρονιστικού ΠΑΣΟΚ (Σημίτης αρχικά και ύστερα Βενιζέλος). Τι μπορεί να γίνει σε σχέση με αυτό; Αυτό που μπορώ να σκεφτώ την δεδομένη στιγμή είναι μια μεγάλη συντονισμένη εκστρατεία προβολής και υπεράσπισης των δημοκρατικών κατακτήσεων της Μεταπολίτευσης και σύνδεση τους με τους κοινωνικές αγώνες και τα κινήματα μέσα από τα οποία προέκυψαν οι κατακτήσεις αυτές. **Επισήμανση πως η μεταπολίτευση, παρά το γεγονός πως δεν αποτέλεσε, βέβαια, την πραγμάτωση της ουτοπίας, ήταν αδιαμφισβήτητα ένα καλύτερο, δικαιότερο και ομαλότερο περιβάλλον σε σχέση με το παρελθόν, με σταθερούς δημοκρατικούς θεσμούς και μορφές κοινωνικού συμβολαίου, του οποίου την σπουδαιότητα της οποίας την αντιλαμβανόμαστε μόνο αν την συγκρίνουμε με τα προηγούμενα 60 χρόνια δικτατοριών, πραξικοπημάτων, διχασμών και εμφυλίων πολέμων (ή να απωλέσουμε τις δημοκρατικές κατακτήσεις).**

Φέρνω ένα παράδειγμα στο ζήτημα της εκπαίδευσης (το οποίο είναι ένα θέμα, και για ιστορικούς λόγους, εξαιρετικά ευαίσθητο για την ελληνική κοινωνία): θα μπορούσαμε να προβάλλουμε πως οι υψηλότεροι ρυθμοί κοινωνικής κινητικότητας που επιτεύχθηκαν κατά την μεταπολίτευση αποτέλεσαν συνέπεια

και του ανοίγματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα φτωχά στρώματα του πληθυσμού, που με την σειρά του αποτέλεσε κατάκτηση ενός τεράστιου φοιτητικού κινήματος της δεκαετίας του '60. Η σύνδεση των κινηματικών πρακτικών με μια από τις σπουδαιότερες (και ακόμη με μεγάλη αίγλη στο σύνολο της κοινωνίας) κατακτήσεις τις σύγχρονης Ελλάδας, την καθολική, δημόσια και δωρεάν παιδεία, αποτελεί έναν από τους πλέον αποτελεσματικούς τρόπους που μπορεί να ανακτηθεί η κοινωνική ηγεμονία και να θωρακιστούν οι δημοκρατικές κατακτήσεις. Μια τέτοια πρωτοβουλία δεν είναι πολύ μακριά από τα σημερινά δεδομένα, εφόσον ο (ανθηρός) χώρος των νέων ερευνητριών-ων και οι (σε πολλές περιπτώσεις δραστήριοι) σύλλογοι μεταπτυχιακών φοιτητριών-ων και υπ. διδασκτόρων θα μπορούσαν να αποτελέσουν το «grassroots think tank» αυτής της εκστρατείας.

Κλείνοντας, επισημαίνω την ανάγκη να θέσουμε ως κοινή ορίζουσα το να φύγει η κυβέρνηση Μητσοτάκη όσο πιο σύντομα γίνεται. Κατανοώ πως αυτό το αίτημα δεν σημαίνει απαραίτητα και μια πολιτική τομή (που βέβαια το ερώτημα τι συνιστά πολιτική τομή και ποιες οι ρεαλιστικές προϋποθέσεις της σήμερα είναι τεράστιο) ωστόσο, την δεδομένη συγκυρία, μετά από 6 χρόνια κινηματικής ύφεσης και στα πρόθυρα ενός μεγάλου πολιτικού-κοινωνικού πισωγυρίσματος, η ανατροπή των σχεδιασμών και η εκδίωξη της κυβέρνησης Μητσοτάκη, με όρους κοινωνικής κινητοποίησης, θα ήταν μια κομβική και χειροπιαστή δημοκρατική νίκη.

[i] Βλέπε σχετικά την παρέμβαση των Mark Blyth, Jonathan Hopkin & Ricardo Pelizzo, *Liberalization and Cartel Politics in Europe: Why Do Centre-Left parties adopt market liberal reforms?*, Paper presented at 17th Conference of Europeanists, Montreal, 15-17 April 2010. Διαθέσιμο εδώ: <https://personal.lse.ac.uk/HOPKIN/blythhopkinpelizzoCES2010.pdf>